

Verslag Oertijdmuseum Seizoen 2018

Museummissie: *'met onze collectie de kennis van de wordingsgeschiedenis van de aarde (geologie) en in het bijzonder van het leven (paleontologie) te vergroten teneinde een duurzame samenleving te bevorderen'.*

Samenvatting

In 2018 heeft het Oertijdmuseum **73.093** geregistreerde bezoekers mogen begroeten waarvan circa 50% jeugdigen tot 12 jaar. Hiermee behoort het museum tot de top-10 van de provincie Noord-Brabant. Vanaf de opening van het Oertijdmuseum in 1999, met ca 10.000 bezoekers in het eerste jaar, hebben de bezoekersaantallen een gestage groei laten zien.

De inrichting van het Geologisch laboratorium en de Preparatieruimte Paleontologie is in 2018 gerealiseerd. In de preparatieruimte is, onder aansturing van onze conservator, met een team van 38 vrijwilligers gestart met de preparatie van het in 2018 aangekochte skelet van een Diplodocus. Dit heeft in het verslagjaar heel veel publiciteit gegenereerd.

Afgelopen jaar is ook weer veel energie gestoken in de in 2015 in gang gezette kwaliteitsimplementatie, de uitbreidingsplannen en de samenwerking met externe partijen. Het Oertijdmuseum is hierdoor uitgegroeid naar een kenniscentrum dat de combinatie van toerisme, cultuur en wetenschap verbindt, versterkt en gebruikt ten behoeve van de regio 's-Hertogenbosch-Tilburg-Eindhoven.

De in 2017 vernieuwde website en de daaraan gekoppelde collectie-database, die (inter)nationaal de Oertijdmuseum-collecties ontsluit voor het grote publiek en voor het onderwijs en wetenschap in het bijzonder, werkt steeds beter.

De ArcheoHotspot, waarin de archeologie van de regio aan bod komt draait goed door de samenwerking met de lokale archeologie werkgroep. Er zijn in 2018 diverse succesvolle cursusedagen geweest.

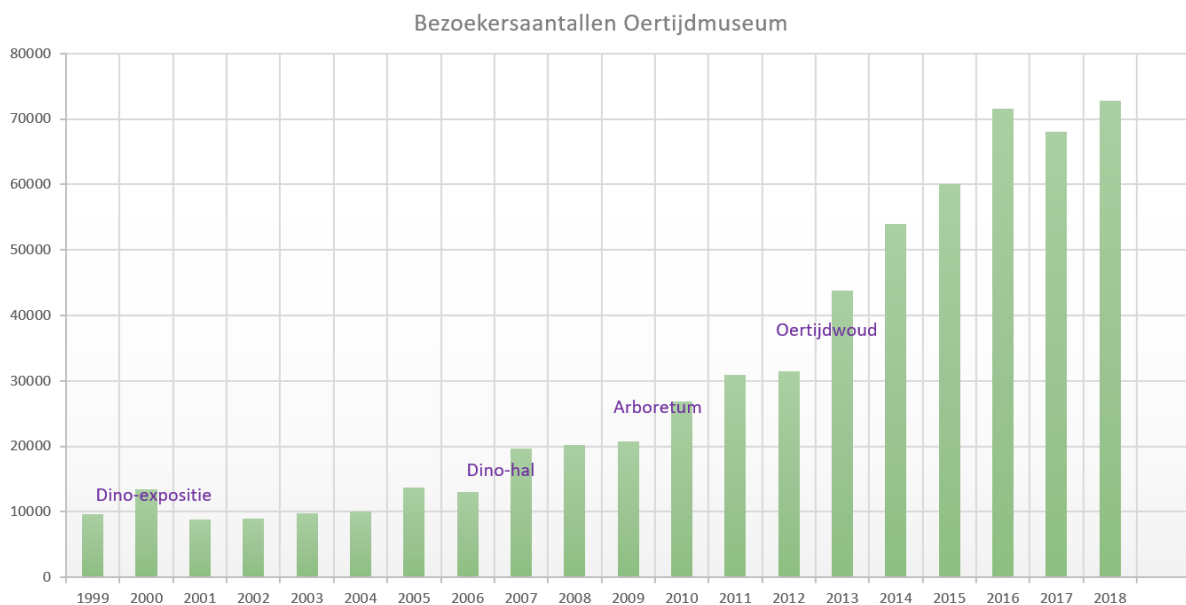
De App **Dino Hunter Boxtel**, het gezamenlijk project van het Oertijdmuseum, centrum-ondernemersvereniging en gemeente, draait nog steeds.

De exploitatie van het Oertijdmuseum heeft in 2018 nog plaats gevonden onder de verantwoordelijkheid van de stichting Ammonietenhoeve. In 2018 is veel energie gestoken aan het opzetten van een toekomstbestendige organisatiestructuur.

Publiek; hoeveel en wie waren er?

In 2018 zijn 60.693 reguliere museumbezoekers geteld. Daarvan waren 32.374 volwassenen en 28.145 kinderen (ruim 46 %).

Afgelopen 3 jaar is het aantal betalende bezoekers gestabiliseerd rond de 70.000.

De drukste week ligt in de zomervakantie: week 32 met ruim 2.000 bezoekers. De afgelopen 5 jaar zijn duidelijke pieken waarneembaar tijdens de Voorjaars-, Mei-, Zomer-, Herfst- en Kerstvakantie. Het belang voor Boxtel van het Oertijdmuseum voor kinderen en als slechtweervoorziening wordt hiermee onderstreept.

Uit herkomstonderzoek blijkt dat ca. 1/3 van de bezoekers de stedendriehoek Tilburg-'s-Hertogenbosch-Eindhoven, 1/3 de rest van de provincie Noord-Brabant en 1/3 'daarbuiten' als herkomst heeft. Het aantal bezoekers uit België en Ruhrgebied neemt de laatste jaren toe.

Ook (bijzondere) groepen weten ons steeds vaker te vinden. Kinderopvangcentra, scouting- en (jeugd-)natuurwachten, zorggroepen en andere organisaties, stichting Ambulance-wens e.a. familieaangelegenheden uit Nederland maar ook buitenland (voornamelijk België) bezoeken het Oertijdmuseum. In totaal hebben 7.837 personen (waaronder 5.198 kinderen, waarvan 2.896 voor een kinderfeestje) in groepsverband het museum bezocht.

Zoals reeds vele jaren heeft ook dit jaar vanuit het basisonderwijs een groot aantal scholen uit Noord-Brabant met in totaal 1.285 kinderen deelgenomen aan het provinciale project 'Museumschatjes'. Daarnaast hebben vanuit het basis- en voortgezet onderwijs 2.873 kinderen een bezoek gebracht.

Aan het museum gerelateerde educatie en workshops hebben 405 kinderen deelgenomen.

2018 is het laatste jaar waarin het Oertijdmuseum een Bezoekerscentrum voor het Nationaal Park het Groene Woud en het hieraan gekoppelde VVV Agentschap verzorgde. Het aantal autonome bezoekers hieraan wordt geschat op 5000.

Hiermee komt het totaal aantal bezoekers in 2018 op **78.093**. Onderverdeeld naar reguliere bezoekers 60.693, groepsbezoek 7.837, onderwijs 2.873, Museumschatjes 1.285, museumeducatie 405 en bezoekerscentrum 5000.

Presentatie; wat was er te zien / te doen?

Het Oertijdmuseum is op 3 april 1999 geopend. Het is het grootste, actieve Oertijd (= geologisch) museum van Nederland en in de combinatie van wetenschap en fun uniek.

Ruim 10 jaar geleden is op het buitenterrein van het museum gestart met de aanleg van een **Arboretum: de Oertuin**. In 2014 is begonnen met de aanleg van het **Oerbos** en is de **buitencollectie dinosaurussen en andere oertijddieren** verder uitgebreid. Samen met de dieren-replica's in de **Oertuin** wordt de evolutie via de geologische tijdschaal (van Cambrium t/m Holoceen) inzichtelijk gemaakt. In 2018 is het arboretum weer uitgebreid met diverse bijzondere bomen en struiken (aangekocht in Boskoop).

Overzichtskaat Oertijdmuseum

Museumcollectie

De collectie wordt beschreven in het **Collectiebeleidsplan**. De **kerncollectie** van het Oertijdmuseum is de **collectie Geologica** (geologische objecten) gericht op de wordingsgeschiedenis van de aarde onder onze voeten met speciale aandacht voor zuidelijk Nederland en refererend naar het omliggend Nationaal Landschap Het Groene Woud.

Naast een collectie gesteenten, mineralen en fossielen beheert het Oertijdmuseum ook een groeiend aantal (circa 1.000) bijzondere bomen en struiken. Het Arboretum is ingedeeld in 2 sectoren: oerbomen en -struiken / levende fossielen en bijzondere bomen en struiken. Deze staan in de omringende **Arboretum-Oertuin**. Deze Oertuin wordt steeds intensiever gebruikt voor educatie. Het museum is in dit kader ook lid van de Nederlandse Dendrologische Vereniging.

Onderscheid wordt gemaakt in de volgende **deelcollecties**:

- Paleontologica (fossielen); ca. 30.000 items
- Mineralogica (mineralen en edelstenen); ca. 5.000 items
- Biologica (biologische objecten); ca. 1.000 items
- Archeologica (archeologische objecten); ca. 1.000 items
- Replica's Dinosauriërs; ca. 100 items in Museum, Oertuin en Oerbos
- Arboretum (bomen en struiken); ca. 1.000 items in Oertuin
- Bibliotheek; ca. 3.000 items

In het verslagjaar is de collectie uitgebreid met fossielen gevonden tijdens de door het Oertijdmuseum georganiseerde ENCI-excursies, eigen veldwerk (o.a. Hongarije) en enkele collectieschenken door particulieren (collectie Antillen, Hanriekje Jans, Zuster van de goddelijke voorzienigheid; Collectie lantaarnplaatjes van Dhr. Eimert Sinoo via kleindochter Mevr. Scholten en collectie mineralen en fossielen van Lily Barends (via nicht R. van Uijen Pool). Een grote collectie overdrukken en boeken is geschonken door Dr. Johan van der Burgh, hoogleraar plantkunde Utrecht. Aangekocht is een bijzondere collectie van ca. 2.000 zeelelielken Devoon, Trelon, Frankrijk van Dhr. Arie Boer.

Een bijzondere aankoop in 2018 is het "Kirby"- skelet dat opgegraven is in de USA door de unieke Europese 'dinosaurusjager' Kirby Siber. Dit skelet hebben we samen met het bedrijf Creatures en Features aangekocht van het Zwitsers Dinosauriemuseum Aathal. Het is voor ca. 60-70% compleet. De aansturing van de preparatie gebeurt, na het wegvallen van de in 2017 aangestelde conservator/curator Pedro A. Viegas, nu door Jonathan Wallaard een pas afgestudeerde Master paleontoloog van de Universiteit Utrecht. Momenteel zijn er 38 vrijwilligers betrokken bij dit project.

Het museum beschikt over een grote hoeveelheid (ca. 25.000 geologische specimen), niet voldoende gedetermineerde/geclassificeerde objecten. Deze moeten nog onderzocht, beschreven en in de hiervoor ontwikkelde database ingevoerd worden.

Tentoonstellingen en expositie

De presentatie van de museumcollectie is een van de op te pakken verbeterpunten uit het Collectiebeleidsplan. Na de museumverbouwing in 2017 is het nu tijd om de presentatie van de museumcollectie aan te pakken. Er moet meer “gemoderniseerd” worden. Nu wordt de presentatie soms als oubollig en achterhaald benoemd. Dit project is opgestart in 2019.

In 2018 is hard gewerkt aan het project Betasuchus. Dit is de enige in Nederland gevonden vleesetende dinosaurus. Voor het realiseren van dit project genaamd “Van bot tot beest”-expositie is een bijdrage ontvangen van de gemeente Boxtel van € 5.000. In het voorjaar van 2019 zal dit project wereldkundig gemaakt gaan worden.

Op 18 november is de tentoonstelling ‘Golden Spike’ geopend. Deze tentoonstelling loopt tot 14 januari 2019. In deze tentoonstelling laat bioloog/geoloog/beeldend kunstenaar Elsbeth Pluimers in brons en glas gegoten objecten zien die geïnspireerd zijn door de natuur en haar fascinatie voor het ontstaan van de Aarde.

Museum-activiteiten

Vanaf augustus trekt de Preparatieruimte veel belangstelling van kinderen voor de preparatie-activiteiten van de diplodocus Kirby. Alle dagen van de week staat het team van vrijwilligers klaar om toelichting te geven en vragen te beantwoorden.

Belangstelling voor preparatie-activiteiten Kirby

Het museum huisvest ook de lokale archeologie werkgroep met hun archeologische collectie. In samenwerking met deze werkgroep wordt het 7^e landelijke **ArcheoHotspot** in stand gehouden. Hiervoor worden vanuit het Oertijdmuseum ruimte, kasten, en andere faciliteiten verstrekt. In deze ArcheoHotspot staat de relatie tussen archeologie, paleontologie en geologie centraal. Dit biedt de mogelijkheid om het verhaal in een bredere historische context te tonen, maar natuurlijk ligt er een nadruk op vondsten uit de oertijd en die uit de omgeving van Boxtel. Bezoekers kunnen kennis maken met het beroep van de archeoloog en de geoloog. Ook zijn er unieke activiteiten zoals het zelf maken van replica's van archeologische vondsten. Elke 1^e zaterdag van de maand kan men zelf kijken en meehelpen aan het onderzoeken van vondsten. In dit kader zijn er onder meer workshops 'Determineren van Bodemvondsten' en 'Metaaldetectie' gegeven.

In het verslagjaar is aandacht besteed aan de landelijke evenementen **NL Doet**, **Museumweekend**, **Week van de geschiedenis**, **Nationale Archeologiedagen** en **Oktober Kennismaand**.

Educatie en (internationale) samenwerking

(Internationale) samenwerking

- **Geolab broedplaats voor juvenielen (18-24 jaar)**

Het Oertijdmuseum geeft jaarlijks studenten van uiteenlopende onderwijsinstellingen de kans leerervaring op te doen in een professionele setting. Inmiddels wordt er structureel aan stagiaires en studenten gelegenheid geboden om stage te lopen of afstudeeronderzoek te doen. De begeleiding hiervan heeft in het verslagjaar een enorme versterking gekregen door de aanstelling van de conservator/curator Dhr. J. Wallaard. De afgelopen twee jaar hebben studenten van respectievelijk, Aardwetenschappen (UU), Biologie (HAS), Sint Lucas (mbo creative community), Reinwardt Academie, Helicon (mbo groenopleidingen) hier een (tijdelijk) plekje gevonden.

Conservator aan het werk

Oertijdmuseum Jaarverslag 2018

- **Geolab volwassenen, Geolab voor leken en niet-geologen en projectonderdeel Geolab expertmeetings**

Insteek is vooral onderzoek en preparatie van ruw materiaal uit het Meozoïcum. Het **Geologisch laboratorium** en **Preparatieruimte Paleontologie** is in de loop van 2018 een nieuwe publieksattractie geworden.

Een uitgebreid nationaal en internationaal netwerk draagt zorg voor een degelijk en hoogstaand museaal niveau. Internationale samenwerking vindt plaats met o.a. Universiteiten uit Polen, Slovenië, Slowakije en de Verenigde Staten en via natuurhistorische musea uit o.a. Krakow, Maastricht, New York, Parijs, Warschau en Wenen.

In het verslagjaar zijn wetenschappelijke excursies gemaakt naar Zuid Limburg en Hongarije. Deze hebben weer de nodige fossielen opgeleverd voor onze wetenschappelijke collecties (in 2018 totaal 4 publicaties in toonaangevende internationale tijdschriften).

Het Oertijdmuseum publiceert veelvuldig in vak- en populaire tijdschriften over diverse aspecten van de geologie en paleontologie. Ook verzorgt het museum bijzondere wetenschappelijke uitgaven. In het verslagjaar zijn wetenschappelijke artikelen opgenomen in o.a.:

- New Mexico Museum of Natural History and Science Bulletin
- Acta Geologica Polonica
- Boletín de la Sociedad Geológica Mexicana
- Society for Integrative and Comparative Biology

Communicatie en marketing

Het Oertijdmuseum is al lange tijd sterk in het verwerven van (social-)media aandacht. De marktpositie van het Oertijdmuseum in deze toeristisch attractieve regio noodzaakt tot gerichte actie op basis van richtinggevende keuzen om meer en andere doelgroepen te trekken. Daarom is er een **Beleidsplan marketing en communicatie** gemaakt.

In het verslagjaar was het Oertijdmuseum open van dinsdag t/m zondag van 10.00 – 17.00 uur. In de schoolvakanties een aantal keren ook op maandag.

Afgelopen jaar is ook publicitair een goed jaar geweest. RTL4 heeft in het kader van RTL Vakantie Magazine in juni en RTL Wintertijd met de Kerst een promotiefilmpje van het Oertijdmuseum uitgezonden. Er zijn daarvan ook diverse herhalingen geweest.

In de **lokale- en regionale pers** is afgelopen jaar regelmatig aandacht besteed aan het Oertijdmuseum rond onder meer de ArcheoHotspot en het Preparatie Lab. Landelijk zijn we bij veel omroepen en kranten in het nieuws geweest vanaf 3 september met de aanschaf van onze Diplodocus “Kirby”.

Dino-rotonde Boxtel

De App **Dino Hunter Boxtel**, het gezamenlijk project van het Oertijdmuseum, centrum-ondernemersvereniging en gemeente, draait nog steeds. De gemeente Boxtel heeft voor de herdruk van de folders gezorgd. Jammer is wel dat de centrumondernemers weinig creativiteit vertonen in de vorm van acties en beloning van de App.

Daarnaast is het Oertijdmuseum in 2018 in de schijnwerpers gezet middels:

- Brochure 'Oertijdmuseum' via onder meer VVV-punten
- Via lokale-, regionale en landelijke pers en journaals op diverse momenten het afgelopen jaar.
- Via de diverse websites/agenda's van VVV, Visit Brabant, Beleef Boxtel, Het Groene Woud e.d.
- Via Oertijdmuseum App
- Via vlogger "Kirby".
- Via sociale media Facebook, Instagram en Twitter. Eind 2018 waren er zo'n 5.700 volgers via Facebook, 650 via Instagram en 580 via Twitter. Overigens had Facebook zo'n 13.000 bezoekers!

Samenwerkingen, kortingsacties e.a. arrangementen zijn in 2018 gecontinueerd voor Eetcafé De Oude Ketting, Pannenkoekenhuis Het Betoverde Bos, eetgelegenheid De Deugniet, Billy Bird Park Hemelrijk.

	1. Strategie, organisatie en beleid	vGR20190504
	Oertijdmuseum Jaarverslag 2018	

Organisatie

Inleiding

De basis van het **Oertijdmuseum** ligt in 1978 als de familie Fraaije in een boerenschuur in Boxtel begint met een museum voor hun fossielen- en gesteente verzameling. Zij richten hiervoor de in 1983 **stichting Ammonietenhoeve** op.

Ruim 10 jaar later, op 3 april 1999, opent de toenmalig staatssecretaris Dr. Rick van der Ploeg op de huidige locatie het **Oertijdmuseum**. Een professioneel geologisch museum geleid door en onder verantwoordelijkheid van de stichting Ammonietenhoeve. Naast het geologisch museum verzorgt de stichting vanaf dat moment ook een informatiefunctie voor het Nationaal Landschap Het Groene Woud en een VVV-agentschap. Van deze extra functie is, door het uitblijven van overheidssteun, in de loop van 2018 afstand gedaan.

Bedrijfsvoering

In samenspraak met het personeel en een extern adviseur is in 2014 het **DGP Handboek** opgesteld. Dit handboek beschrijft het kwaliteitssysteem waarmee het museum wenst te werken in relatie tot de wettelijke regelingen enerzijds en de werkprocedures en –instructies anderzijds. Het handboek is opgebouwd aan de hand van de Nederlandse museumnormen. Met dit handboek werd tegemoet gekomen aan de geconstateerde verbeterpunten bij de kwaliteitsmeting van 2014.

Het beleid van het Oertijdmuseum is vastgelegd in het '**Beleidsplan Met het oog op morgen 2015-2018**'. De uitvoering hiervan is neergelegd in het aan het beleidsplan gekoppelde '**Project kwaliteitsimplementatie DGP, projectenprogramma**'. In de eerste helft van 2019 wordt een nieuw beleidsplan gepresenteerd, dat mede tot stand gaat komen door inbreng van de Raad van Advies.

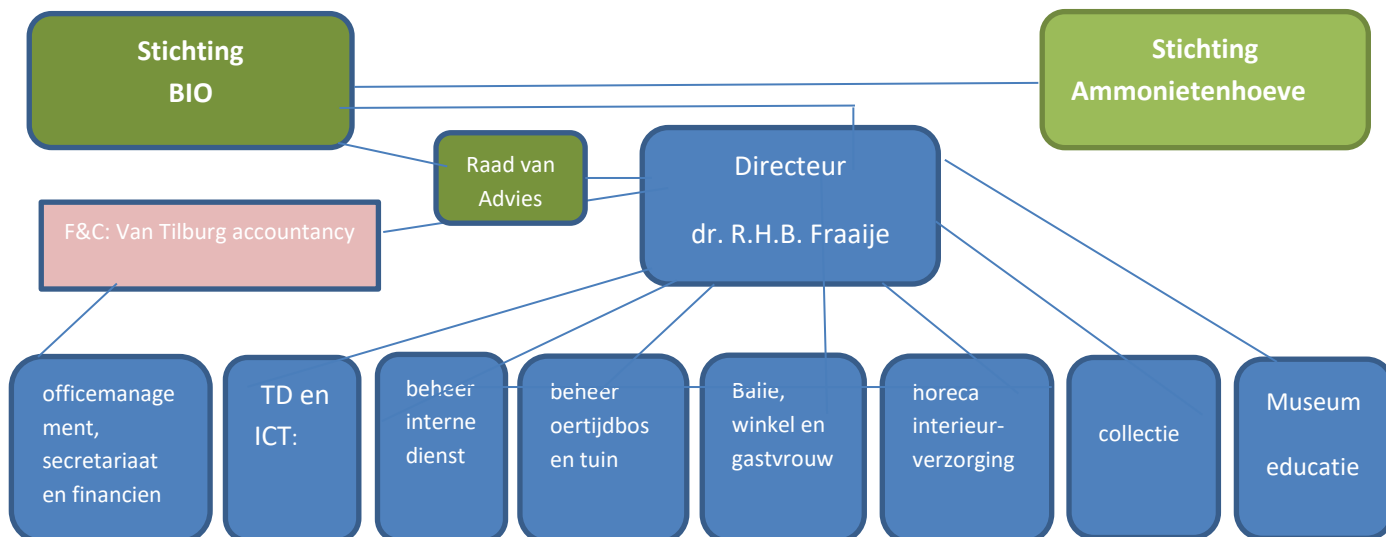
In het licht van de professionalisering van het Oertijdmuseum kan worden geconstateerd dat het implementatieproject voortvarend en succesvol is uitgevoerd. De beoogde doelen zijn gerealiseerd via de beschreven stappen. Er is daarbij binnen de planning en financiële begroting gebleven.

Het professioneel uitvoeren van het collectiemanagement, is nog niet opgelost.

In samenwerking met de Raad van Advies, de notaris en de accountant is hard gewerkt aan een aanpassing van het gehanteerde bestuursmodel (dat door de NMV niet voldoende conform het GCC werd geacht). De **nieuwe museumstructuur** gaat per 1 januari 2019 in. In de nieuwe organisatiestructuur blijft de stichting Ammonietenhoeve eigenaar van gebouwen en collectie en is de nieuw opgerichte stichting tot Beheer en Instandhouding van het Oertijdmuseum (BIO), het beheer en de exploitatie van het Oertijdmuseum gaan verzorgen.

Organisatiestructuur: Per 1-1-2019

	1. Strategie, organisatie en beleid	vGR20190504
	Oertijdmuseum Jaarverslag 2018	

De Raad van Advies, nu nog adviesorgaan voor de stichting Ammonietenhoeve, zal vanaf 2019 de stichting BIO met raad en advies terzijde staan.

Aandacht blijft nodig voor het consequent toepassen van de TVB matrix in het DGP Handboek en uitvoering geven aan de in het Handboek opgenomen werkprocessen.

Personeel en vrijwilligers

De exploitatie van het Oertijdmuseum werd in 2018 nog uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van Stichting Ammonietenhoeve. Aan het eind van het jaar zijn er 13 medewerkers in loondienst (bijna 9 fte's). Daarnaast werkt zij met een groot team van ca. 65 vrijwilligers en diverse stagiaires.

De personeelscyclus is herijkt en sinds 2015 liggen er functiebeschrijvingen vast en worden functioneringsgesprekken uniform verslagen en gearchiveerd.

In de loop van het verslagjaar is een personeels-activiteit georganiseerd: een gezellig etentje bij Montimar te Boxtel.

	1. Strategie, organisatie en beleid	vGR20190504
	Oertijdmuseum Jaarverslag 2018	

Terrein en gebouwen

Het **Meerjarenonderhoudsplan** is het richtinggevend kader bij de financiële planning en voor de technische medewerkers van het museum.

Het Oertijdmuseum heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Hiervoor is bij de ontwikkeling en uitstraling van het gebouw steeds aandacht geweest. Ook bij de uitbreiding in 2017 is uiteraard hier aandacht aangegeven.

Hoewel de begroting op dit moment geen ruimte laat om grootschalig zonne-energie te gaan toepassen, is het plaatsen van LED lampen bij vervanging inmiddels usance. Ook rondom de verbouwing heeft de aanleg van LED verlichting prioriteit gehad .

Op het terrein zijn enige verbeteringen aangebracht. Zo zijn de houten afrasteringspalen vervangen door (ca. 800 stuks) uit gerecycled kunststof vervaardigde palen.

Het museum beschikt inmiddels over een (gekeurde en gevalideerde) AED en beschikt over voldoende BHV-ers zodat dagelijks BHV-taken uitvoerbaar zijn. Het personeel heeft de jaarlijkse herhalingscursus en examentraining gevolgd.

In geval van brand weet het voltallige personeel (BHV-ers, personeel en vrijwilligers) hoe te handelen om bezoekers en schade aan mensen, museum en collectieonderdelen te minimaliseren en snel en adequaat de hulpinstanties te informeren en activeren. Het museum is aangesloten bij Europac voor inbraak en brandalarm, en draagt zorg voor periodieke controle van de blusapparatuur bij BLUSCO. Er is een vluchtplan aanwezig. Begin 2017 is een oefendag in samenwerking met de brandweer georganiseerd. De bevindingen zijn verwerkt in de instructies uit het Handboek.

Raad van Advies

De stichting Ammonietenhoeve heeft begin 2015 een **Raad van Advies** in het leven geroepen. De Raad adviseert directeur en het bestuur gevraagd en ongevraagd over zaken als de aansturing van het museum, de financiële - en beleidskaders. Stichtingsbestuur en Raad van Advies onderschrijven de museale Governance Code Cultuur (GCC) en de Ethische code.

De Raad van Advies heeft in het verslagjaar 4x vergaderd. Daarnaast is een werkbezoek gebracht aan Munchenhage en zijn een 2 tal brainstormsessies gehouden voor de opzet van een beleidsplan voor de periode 2020-2025. In het verslagjaar is met name ingezet op:

- Plan van aanpak voor een toekomstbestendig Oertijdmuseum met genoeg personeel om alle museale taken goed te kunnen uitvoeren (Masterplan 2020-2025)
- Realiseren toekomstbestendige organisatie structuur.

De leden van de Raad van Advies hebben in 2018 allemaal een thema als portefeuille meegekregen waarmee ze in de organisatie eveneens voeling blijven houden met de wijze waarop taken voldoende professioneel worden opgepakt.

	1. Strategie, organisatie en beleid	vGR20190504
	Oertijdmuseum Jaarverslag 2018	

Samenstelling van het stichtingsbestuur en de Raad van Advies gedurende het verslagjaar:

- *Stichting Ammonietenhoeve:*
W.W.B. Fraaye (penningmeester), Dr. R.H.B. Fraaije (voorzitter), Dr. B.A. Fraaije, Dr. M.W. Fraaije (secretaris en plaatsvervangend voorzitter) en vacature
De stichting Ammonietenhoeve is aangemerkt als een culturele ANBI instelling.
- *Raad van Advies:*
Dhr. J.M.J. van den Akker (voorzitter), Ing. J. Nijhof, Dhr. J. Smits, Dhr. B. van Bakel, Dhr. P. Koning.

Financiën

Het financiële overzicht van de stichting Ammonietenhoeve is opgenomen in de **Jaarrekening**.